

A POLGÁRI ISKOLA, AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA, A TANÁRKÉPZÉS ÉS A PEDAGÓGUS-PROFESSZIÓ KÉRDÉSKÖREI

Fízel Natasa: *Válogatott tanulmányok a neveléstörténet tárgyköréből.*
Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó Szeged, 2023. 168 p.

Fízel Natasa a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karának egyetemi docense, a Délvidék Kutató Központ tagja, a magyar neveléstörténet, azon belül is a Horthy-korszak felsőoktatás-történetének és a szegedi felsőoktatási intézmények történetének kutatója, a Szegedi Tudományegyetem Egyetemtörténeti Bizottságának tagja. Még 2012-ben kezdte el primer, levéltári forrásokon alapuló kutatómunkáját, a szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola történetét és a trianoni nemzeti tragédia egyik következményeként a Kolozsvárról elűzött, majd Szegeden otthonra lett Ferenc József Tudományegyetemmel történő együttműködését vizsgálva, kutatási részeredményeit mindvégig rangos publikációkban prezentálva.¹

¹ *Neveléstudományi tanulmányok a Szegedi Tudományegyetem múltjáról és jelenéről.* Szeged, 2013. 71.; *Az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a főiskolai hallgatók áthallgatásának tükrében (1928–1932).* In: Baska, Gabriella – Hegedűs Judit – Nóbik Attila (szerk.) *A neveléstörténet változó arcai.* Budapest, 2013. 109–120.; *Felsőoktatás-politika a Horthy-korszakban.* In: Közép-Európai Közlemények, VI. évf. (2013) No. 23. 4. sz. 70–78.; *Sík Sándor szerepe a párhuzamos tanszékek megalakulásában a Ferenc József Tudományegyetemen.* In: Miklós Péter (szerk.) *Sík Sándor eszmekörei.* Szeged, 2014. 63–75.; *Kooperáció vagy integráció? A Szegedi Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködésének szegmensei 1928 és 1932 között.* In: Magyar Pedagógia, CXIV. évf. (2014) 4. sz. 237–257.; *A szegedi tanárképző főiskola hallgatói által felvett pedagógiai, pszichológiai és filozófiai témájú kurzusok a Ferenc József Tudományegyetemen (1928–1937).* In: Baska Gabriella – Hegedűs Judit (szerk.): *Égi iskolák, földi műhelyek: Tanulmányok a 65 éves Németh András tiszteletére.* Budapest, 2015. 108–118.; *Müller Miklós szegedi*

Addigi kutatásait összegző, 2018-ban a Gondolat Kiadó gondozásában és impozáns kivitelezésében megjelent könyvében² már bemutatta azt a professzionalizációs folyamatot, ami az 1868-ban Eötvös József vallás- és közoktatási miniszter által beterjesztett 1868. évi XXXVIII. tc. által életre hívott polgári iskola tanárainak képzését tekintve lezajlott a kezdetektől 1947-ig, és amelynek eredményeképpen a polgári iskolai tanárképzés 1928 és 1947 között Szegeden négy szakcsoportos, négy évfolyamos, alap- és képesítő vizsgával, gyakorló tanításokkal, kötelező egyetemi áthallgatással kiegészített főiskolai képzéssé fejlődött.

Jelen recenzált, a szegedi Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó gondozásában megjelent tanulmánykötet elkészítésével az volt a szerző célja, hogy a 2018 és 2023 közötti kutatásait és legfontosabb nevelés-, illetve oktatástörténeti munkáit témáik szerint időrendbe rendezve, egy csokorba gyűjtve is megjelentesse. A korábban publikált tanulmányok egységes hivatkozási rendszerben kerültek egységesítésre, megadva a közlés pontos helyét és idejét minden korábban publikált tanulmány esetében. A tanulmányok kohézióját a témák összekapcsolódásán túl módszertani megközelítésük adja, hiszen minden tanulmány alapját primer források, gyakran korabeli sajtótermékek, levéltári források jelentik, és többször visszatér a munkákban a történeti szociológiai módszerek használata is, hiszen a polgári iskolai tanárképző főiskola hallgatóiról, illetve a szegedi Pedagógiai Főiskola hallgatóiról készített adatbázisok kutatási eredményei egészítik ki az elsődleges forrásokból kinyert információkat.

Míg a szerző 2018 előtt megjelent írásai elsősorban a két világháború közötti időszakra, a Horthy-korszak történetére, a polgári iskolára, valamint tanárképzésének történetére, illetve a szegedi egyetem történetére fókuszáltak, a tanulmánykötetben összegyűjtött kutatások jóval színesebb képet mutatnak. A tanulmányok sorát egy összefoglaló munka kezdi, amely elméleti bevezetése is az egész kötetnek, hiszen a szerző kutatásainak alapvetése az elmúlt 12 évben a pedagógus szakmák szakmasodásának, professzionalizációjának vizsgálata volt. A fenti témától eltérő szakmai kitekintések ugyan első ránézésre teljesen más területekre fókuszálnak, de valójában indokolt. Hiszen azon túl, hogy természetszerűleg szorosan kapcsolódnak,

diákévei. In: Tiszatáj, Irodalmi, Művészeti és Társadalmi Folyóirat, LXX. évf. (2016) 11. sz. 47–54.; *A szegedi Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola és a Ferenc József Tudományegyetem együttműködése a tanárképzés szolgálatában (1928–1947)*. In: Gerundium, Egyetemtörténeti Közlemények, IX. évf. (2018) 3. sz. 51–65.; *A polgári iskola helye és szerepe a közoktatás rendszerében a két világháború között*. In: M., Pelesz Nelli (szerk.) *Tudomány, oktatás, kultúra a két világháború közötti Magyarországon*. Szeged, 2019. 119–140.; *Várkonyi Hildebrand, Dolch Erzsébet, és a szegedi Kerti Iskola*. In: Szokolszky, Ágnes (szerk.) *A pszichológia fejlődése a vidéki Magyarországon*. Szeged, 2021. 99–117.; *Az egészségtan tantárgy megjelenése és szerepe az elemi, a polgári és az általános iskolában (1917–1950)*. In: ISKOLAKULTÚRA 33:1–2. sz. (2023) 46–59.; *Student years of the Spanish photographer Nicolas Muller (Miklós Müller) at the University of Szeged*. In: ME.DOK: MÉDIA-TÖRTÉNET-KOMMUNIKÁCIÓ 18:3. sz. (2023) 45–60.; *Szeged, az iskolaváros*. In: ISKOLAKULTÚRA 34:4. sz. (2024) 43–57.

2 *A magyar polgári iskolai tanárképzés története (1868–1947)*. Budapest, 2018. 355.

kötődnek az 1868 és 1956 közötti időszak oktatási rendszerének történetéhez, fontos adalékokkal szolgálnak a vizsgált szakmák professzionalizációjához. Izgalmas példa e tekintetben a felsőoktatás-történeti feldolgozások sorából kissé kilógó, de ahhoz végül több szállal is kapcsolódó tanulmány a dualizmus korának szemléletéről, az óvoda-iskola átmenet kérdésköréről, a két intézménytípus szerepéről, feladatairól. Szintén egyedülálló és hiánypótló kezdeményezés az egészségfejlesztés témakörének megjelenése, bemutatva pl. az iskolaorvosi feladatkör térnyerését hazánkban 1868-tól az általános iskolák létrehozásáig tartó időszakban.

A kötetben azért a szerző rátér kedvenc témaköreire is: három tanulmány a szegedi Ferenc József Tudományegyetem középiskolai, valamint az Állami Polgári Iskolai Tanárképző Főiskola polgári iskolai tanárképzését bemutató legújabb kutatási eredményeket tárja az olvasók elé, míg a kötet két utolsó tanulmánya már egy új kutatási fókusz, az általános iskolai tanárképzés témáját öleli fel. Mindkét munka bevezető tanulmánynak tekinthető a téma alapos vizsgálatához. Véleményem szerint ez a színes, elsősorban a magyar oktatás történetének izgalmas epizódjait felvonultató tanulmánykötet nem csak örömteli perceket okoz az oktatástörténet iránt érdeklődő olvasóknak, de új kutatásokat is inspirálhat.

Pető Bálint